

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

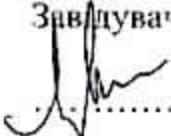

Перший проректор
з науково-педагогічної роботи
доц. Ірина Солонинко

"15" 09 2023 р.

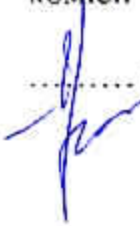
РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

"ЛІКАРСЬКА ПРАКТИКА
В ХІРУРГІЧНОМУ ВІДДІЛЕННІ ПОЛІКЛІНІКИ" ОК 44.
для студентів 5-ого курсу медичного факультету
галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальність 222 «Медицина»

Обговорено і затверджено
на засіданні кафедр
хірургії № 1 та хірургії № 2
Протокол № 15
від " 12 " квітня 2023 р.

Завідувач кафедри хірургії № 1

..... проф. Олексій Лукавецький
Завідувач кафедри хірургії № 2

..... проф. Ігор Кобза

Затверджено на профільній
методичній комісії
з хірургічних дисциплін
Протокол № 20
від " 22 " квітня 2023 р.

Голова профільної методичної
комісії

..... проф. Віктор Андрющенко

Львів – 2023

Робоча навчальна програма для студентів медичного факультету № 1 складена працівниками кафедри хірургії № 1 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького проф. Лукавецьким О.В., доц. Дуткою Я.Р., ас. Попиком П.М. на основі плану на 2022-2023 навчальний рік та відповідає критеріям Європейської кредитно-трансферної накопичувальної системи (ЄКТНС).

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Лікарська практика в хірургічному відділенні поліклініки”

відповідно до Стандарту вищої освіти *другого (магістерського) рівня*
галузь знань 22 «Охорона здоров'я»,
спеціальність 222 «Медицина»
освітньої програми *магістра медицини*

Навчальна програма спрямована на якісну підготовку студентів вищих учбових медичних закладів України. Виробнича практика студентів вищих медичних навчальних закладів є важливою ланкою у підготовці лікаря і невід'ємною частиною навчального процесу.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми проходження лікарської практики у хірургічному відділі поліклініки забезпечує набуття студентами 5 курсу компетентностей: інтегральних, загальних та спеціальних.

Програма складена у відповідності з наступними нормативними документами:

- освітньо-кваліфікаційними характеристиками (ОКХ) і освітньо-професійними програмами (ОПП) підготовки фахівців, затвердженими наказом МОН України від 16.04.03 за № 239 “Про затвердження складових галузевих стандартів вищої освіти з напрямку підготовки 222 “Медицина”;
- експериментальним навчальним планом, розробленим на принципах Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) і затвердженим наказом МОЗ України від 31.01.2005 за № 52 “Про затвердження та введення нового навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр” кваліфікації “Лікар” у вищих навчальних закладах України за спеціальністю “Медицина”;
- рекомендаціями щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін, затвердженими наказом МОЗ України від 24.03 2004 за № 152 “Про затвердження рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін” зі змінами та доповненнями, внесеними наказом МОЗ України від 12.10.2004 за № 492 “Про внесення змін та доповнень до рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін”;
- інструкцією про систему оцінювання навчальної діяльності студентів за умови кредитно-модульної системи організації навчального процесу (Медична

освіта у світі та в Україні. Затверджено МОЗ України як навчальний посібник для викладачів, магістрів, аспірантів, студентів. Київ. Книга плюс. 2005).

- Наказ Ректора Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького “Про введення в дію навчального плану підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 222 Медицина”, № 656-з від 15.02.2023 року.

Опис навчального плану з дисципліни «Лікарська практика в хірургічному відділенні» для студентів медичних факультетів

Назва практики	Кількість тижнів	Кількість кредитів/ годин	Рік навчання/ семестр	Вид контролю
Лікарська практика в хірургічному відділенні	1	1,5	V курс/ X семестр	Диференційовані заліки

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення «Лікарська практика в хірургічному відділенні поліклініки»:

кінцеві цілі встановлюються на основі ОПП підготовки лікаря за фахом (професійно-орієнтована фундаментальна підготовка) і є основою для побудови змісту навчальної дисципліни. Опис цілей сформульований через вміння у вигляді цільових завдань (дій). На підставі кінцевих цілей до модулю та змістового модулю сформульовані **конкретні цілі** у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, що забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення дисципліни.

Кінцеві цілі дисципліни

- *Визначення основних принципів надання медичної допомоги на засадах сімейної медицини.*
- *Вивчення основних форм, обов'язків роботи лікаря-хірурга поліклініки.*
- *Вивчення епідеміології, чинників ризику, можливостей профілактики та ранньої діагностики основних найбільш поширених хірургічних захворювань внутрішніх органів, м'яких тканин, кісток і суглобів, а також — травматичних пошкоджень;*
- *Ознайомлення з відповідною документацією по заповненню амбулаторної карти, листка непрацездатності, статистичного талону, скерування на МСЕ, контрольної карти диспансерного спостереження тощо.*

Конкретні цілі:

- *вивчити структуру амбулаторно-поліклінічного закладу, функції його підрозділів, оволодіти основними принципами надання медичної допомоги в амбулаторно-поліклінічних умовах, знати організаційні форми роботи та обов'язки лікаря-хірурга;*

- визначати групи здорових та хворих, що підлягають динамічному спостереженню, вміти заповнювати відповідну документацію; складати план діагностично-реабілітаційних заходів щодо певної нозології;
- знати чинники ризику основних захворювань внутрішніх органів у дітей та дорослих, вміти їх виявляти, інтерпретувати, складати план необхідних профілактичних заходів;
- оволодіти методами діагностики та амбулаторного лікування основних найбільш поширених хірургічних захворювань внутрішніх органів, м'яких тканин, кісток і суглобів, а також — травматичних пошкоджень;
- оформляти необхідну документацію на дільниці та лікарів-спеціалістів.

– **Інтегральні компетентності:**

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей:**

МАТРИЦЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

№ з/п	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності (ЗК)					
1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	+	+	+	+
2.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	+	+	+	+
3.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	+	+	+	+
4.	Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.	+	+	+	+
5.	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	+	+	+	+
6.	Здатність приймати обґрунтовані рішення.	+	+	+	+
7.	Здатність працювати в команді.	+	+	+	+
8.	Здатність до міжособистісної взаємодії.			+	+
10.	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.	+	+	+	+
11.	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.	+	+	+	+

12.	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.	+	+	+	+
13.	Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.	+	+	+	+
14.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	+	+	+	+
15.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	+	+	+	+
Фахові компетентності спеціальності (ФК)					
1.	Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.	+	+	+	+
2.	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних і інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.	+	+		+
3.	Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.	+	+	+	+
4.	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань.	+	+	+	+
5.	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань.	+	+	+	+
6.	Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань.	+	+	+	+
7.	Здатність до діагностування невідкладних станів.	+	+	+	+

8.	Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги.	+	+	+	+
9.	Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів.	+	+	+	+
10.	Здатність до виконання медичних маніпуляцій.	+	+	+	+
11.	Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.	+	+	+	+
15.	Здатність до проведення експертизи працездатності.	+	+	+	+
16.	Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.	+	+	+	+
21.	Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.	+	+	+	+
24.	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.	+	+	+	+
25.	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів	+	+	+	+
Інтегральні компетентності					
	Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.	+	+	+	+
Програмні результати навчання					
1.	Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.				
2.	Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.				
3.	Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.				
4.	Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу				

	хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2).
5.	Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.
6.	Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2).
7.	Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).
8.	Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.
9.	Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за списком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вмійти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.
15.	Організувати надання медичної допомоги та лікувально-евакуаційних заходів населенню та військовослужбовцям в умовах надзвичайних ситуації та бойових дій, в т.ч. у польових умовах.
16.	Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.
17.	Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.
18.	Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.
19.	Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення.
21.	Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.
22.	Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я.
23.	Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення.

24.	Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.
25.	Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.

При проходженні виробничої практики студент зобов'язаний:

- *до початку проходження виробничої практики одержати від завідувача відділу виробничої практики вищого навчального закладу консультації щодо терміну проходження практики, оформлення документації тощо;*
- *в деканаті отримати скерування в базову установу для проходження практики;*
- *своєчасно прибути на базу практики;*
- *в повному обсязі виконувати всі завдання передбачені програмою практики і вказівками її керівників на циклах;*
- *вивчити та суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки;*
- *виконувати, діючи в лікувальній установі, правила внутрішнього трудового розпорядку;*
- *нести відповідальність за доручену роботу, її результати на рівні зі штатними працівниками;*
- *вести щоденник практики, іншу документацію, яка передбачена програмою практики;*
- *після закінчення циклу («Лікарська практика в хірургічному відділенні») практики подати керівнику практики від навчального закладу письмовий звіт про виконання всіх завдань, передбачених програмою, заповнений та завізований безпосереднім базовим керівником щоденник;*
- *своєчасно здати диференційований залік з практики.*

Організація навчального процесу здійснюється за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТНС).

Виробнича лікарська практика в хірургічному відділенні поліклініки

Літня лікарська виробнича практика студентів 5-го курсу в обсязі професійних обов'язків лікаря проводиться впродовж 1-го тижня в хірургічному відділенні поліклініки. Практична робота студентів складається з щоденної (7 годин 12 хвилин) роботи в поліклініці (участь у амбулаторному прийомі та у наданні медичної допомоги вдома) та 1-го чергування (12 годин) у відділенні невідкладної допомоги.

Головне завдання виробничої практики – це закріплення знань та умінь в умовах майбутньої професійної діяльності, які отримані в процесі вивчення основних теоретичних та клінічних дисциплін.

За час виробничої практики в сімейному відділі поліклініки чи амбулаторії сімейної медицини умовах повинні **вивчити** методи роботи лікаря-хірурга поліклініки та вузьких спеціалістів хірургічного профілю і **набути практичного досвіду** у таких напрямках майбутньої професійної діяльності:

- ведення амбулаторно-поліклінічного прийому хворих та здорових;
- ранньої діагностики різних захворювань з використанням всіх доступних в поліклініці методів обстеження;
- лікування хворих і травмованих на амбулаторному прийомі, вдома та в денному стаціонарі поліклініки, надання їм невідкладної допомоги;
- виконання інвазійних маніпуляцій, перев'язок, накладання іммобілізаційних пов'язок;
- проведення амбулаторних хірургічних маніпуляцій та операційних втручань;
- диспансерного обслуговування населення з метою виявлення факторів ризику різних захворювань та їх профілактики;
- реабілітації хворих з широким використанням всіх реабілітаційних заходів;
- відбір хворих для санаторно-курортного лікування;
- вирішення питань експертизи тимчасової непрацездатності;
- ведення медичної документації лікарем відповідної спеціальності;
- планування роботи, обліку і аналізу захворюваності та ефективності роботи лікаря;
- пропаганди санітарно-гігієнічних знань та принципів здорового способу життя серед населення.

Кожний студент під час виробничої практики в поліклініці закріплюється за лікарем відповідної спеціальності хірургічного профілю, проводить разом з лікарем амбулаторний прийом хворих і здорових дорослих.

Під час амбулаторного прийому проводиться опитування, огляд хворих, призначається лікування та оформляється медична документація: рецепти, лікарняні листки, скерування на різні дослідження та консультації спеціалістів, санаторно-курортні карти, посильні листи на МСЕ тощо. Вирішуються питання експертизи непрацездатності.

Під час амбулаторного прийому, згідно з показаннями, здійснюються інвазійні маніпуляції, амбулаторні хірургічні втручання, накладання іммобілізаційних пов'язок та перев'язок; студент супроводжує хворого та приймає активну участь у проведенні хірургічних маніпуляцій та операцій.

За необхідності додаткових обстежень хворого в лабораторії, кабінетах функціональної діагностики або рентгенологічного дослідження, проведення консультацій суміжних спеціалістів студент супроводжує хворого та приймає активну участь у проведенні певного дослідження.

Після амбулаторного прийому хворих кожний студент разом з лікарем відвідує 2-4 виклики додому (первинних або повторних). Відвідування проводяться в день поступлення виклику. В амбулаторній карті робиться запис про стан хворого та призначене лікування з позначкою про відвідування хворого вдома.

Під час роботи в поліклініці студент повинен оволодіти принципами диспансерного обслуговування населення. Він приймає участь у відборі пацієнтів для диспансерного спостереження за медичними чи соціальними критеріями, проводить динамічне спостереження за хворими та здоровими, що взяті на облік; призначає необхідні лікувальні, профілактичні та реабілітаційні заходи; заповнює документацію, яка використовується при диспансерному обслуговуванні населення. Крім цього, студенти приймають участь у вивченні ефективності диспансеризації на дільниці. З цією метою кожний з них оцінює ступінь охоплення диспансерним спостереженням, активність диспансеризації та її ефективність.

У роботі ЛКК і МСЕ студенти приймають участь разом з лікарем: навчаються заповнювати посильні листи, освоюють критерії визначення груп для осіб з інвалідністю, положення про експертизу тимчасової непрацездатності та медико-соціальні експертні комісії.

Разом з черговим лікарем по поліклініці студенти надають невідкладну допомогу хворим та постраждалим.

ЄКТНС навчального процесу спонукає студентів систематично вчитися протягом усього курсу «Лікарська практика в хірургічному відділенні».

Виробнича практика передбачає:

1. вивчення студентами організаційної структури поліклініки та окремих її підрозділів, а також документації МОЗ України, що регламентує її роботу;
2. участь у амбулаторно-поліклінічному прийомі хворих, травмованих і здорових дорослих лікарями-хірургами та іншими лікарями — спеціалістами хірургічного профілю, оволодіння навиками ведення необхідної документації лікарями амбулаторно-поліклінічних закладів;
3. оволодіння правилами проведення диспансерного спостереження за хворими, травмованими та здоровими людьми окремих груп, можливостями надання медичної допомоги в умовах денного та домашнього стаціонару;
4. участь у формуванні основних принципів здорового способу життя щодо профілактики найпоширеніших захворювань серед населення;
5. знання основних проявів, чинників ризику, принципів лікування основних найбільш поширених захворювань з метою їх профілактики, раннього виявлення та своєчасного надання необхідної допомоги.

2. СТРУКТУРА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ «ЛІКАРСЬКА ПРАКТИКА В ХІРУРГІЧНОМУ ВІДДІЛЕННІ ПОЛІКЛІНІКИ»

№ п/п	Зміст роботи	Кількість днів
1	Принципи організації надання планової і невідкладної хірургічної допомоги хворим і травмованим в амбулаторних умовах. Амбулаторний прийом хірургічних хворих і травмованих. Проведення опитування та фізикального обстеження пацієнтів. Заповнення медичної карти амбулаторного хворого. Визначення об'єму додаткових досліджень, оцінка їх результатів. Встановлення попереднього діагнозу. Визначення	1

	тактики подальшого лікування, реабілітації, профілактики. Трудовий прогноз.	
2	Організація роботи кабінету лікаря-хірурга поліклініки. Хірургічна патологія органів грудної клітки та черевної порожнини. Тупа травма живота, політравма. Диференційна діагностика “гострого живота” в амбулаторно-поліклінічних умовах. Неускладнені та ускладнені вентральні грижі. Покази до госпіталізації хірургічних хворих. Судинна патологія в амбулаторно-поліклінічних умовах. Інтерпретація даних лабораторних та інструментальних досліджень.	1
3	Гострі гнійні хірургічні захворювання м'яких тканин, кісток і суглобів. Панарицій, флегмони кисті та стопи. Мастити. Бешиха. Діагностика і лікування захворювань прямої кишки. Урологічна патологія, особливості амбулаторного лікування. Реабілітація та відновне лікування в амбулаторно-поліклінічних умовах.	1
4	Травма і травматизм. Організація роботи лікаря-травматолога поліклініки. Особливості амбулаторної тактики при ізольованих пошкодженнях та політравмі. Патологія опорно-рухового апарату, методи діагностики і лікування. Робота в кабінеті невідкладної допомоги поліклініки: огляд хворого, визначення синдромів та наявності невідкладних станів. Реабілітація травмованих. Диференційований залік	2

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Лікарська практика в хірургічному відділенні поліклініки»

Тема 1. Принципи організації надання планової і невідкладної хірургічної допомоги хворим і травмованим в амбулаторних умовах. Амбулаторний прийом хірургічних хворих і травмованих. Проведення опитування та фізикального обстеження пацієнтів. Заповнення медичної карти амбулаторного хворого. Визначення об'єму додаткових досліджень, оцінка їх результатів. Встановлення попереднього діагнозу. Визначення тактики подальшого лікування, реабілітації, профілактики. Трудовий прогноз.

1. Ознайомлення з роботою та вивчення документації спеціалізованих кабінетів поліклініки: травматологічного, урологічного, проктологічного тощо, фізіотерапевтичного відділення, лабораторії, денного та домашнього стаціонарів поліклініки.
2. Проведення лікарського прийому в поліклініці під контролем лікаря-хірурга або (та) інших спеціалістів хірургічного профілю; ознайомлення з принципами та можливостями надання невідкладної допомоги хворим і травмованим на догоспітальному етапі.
3. Оформлення: медичного паспорта дільниці, профільного журналу дільниці, журналу викликів лікаря додому, щомісячного плану роботи лікаря-хірурга, листка обліку щоденного прийому хворих, операційного журналу, журналів обліку інвазивних маніпуляцій та гіпсувань; заповнення статистичних карт для реєстрації заключних (уточнених) діагнозів; оформлення медичної карти амбулаторного хворого та епікризів.
4. Надання лікарської допомоги хірургічним хворим у поліклініці і вдома під контролем лікаря-хірурга; функціональні можливості домашнього стаціонару, організація проведення необхідних додаткових обстежень, консультацій в домашніх умовах; надання лікарської допомоги в умовах денного стаціонару поліклініки під контролем лікаря-хірурга та лікаря денного стаціонару поліклініки.
5. Оформлення тимчасової непрацездатності, довідки про тимчасову непрацездатність та документів при скеруванні хворого на МСЕ (посильний лист) для визначення ступеня

- втрати працездатності; виписка рецептів та оформлення рецептів для безкоштовної видачі медикаментів.
6. Вивчення питань динамічного спостереження (облік за нозологіями, проведення планових оглядів хворих, лікування, консультації вузьких спеціалістів).
 7. Оформлення контрольної карти динамічного спостереження.
 8. Проведення маніпуляцій: периартикулярні, внутрішньосуглобові та паравертебральні блокади, лапароцентез, пункція плевральної порожнини, виконання перев'язок, накладання іммобілізаційних гіпсових пов'язок, асистування на амбулаторних операціях, підготовка хворих до рентгенологічних досліджень шлунка, жовчного міхура, езофагогастроуденоскопії, колоноскопії.
 9. Інтерпретація результатів лабораторних та інструментальних досліджень: загального аналізу крові, біохімічного аналізу крові, загального аналізу сечі, результатів проби за Земницьким та Нечипоренком, аналізу калу та копрограми, аналізу харкотиння, аналізу плевральної та асцитичної рідини, аналізу шлункової секреції, жовчі, оцінка функції зовнішнього дихання, рентгенографії та рентгеноскопії органів грудної клітки, шлунково-кишкового тракту, жовчного міхура та нирок, езофагогастроуденоскопії, колоноскопії.
 10. Визначення поняття реабілітація в медицині, основні принципи реабілітації хірургічних хворих і травмованих, види і етапи реабілітації, покази, чинники (методи) реабілітації.

Тема 2. Хірургічна патологія органів грудної клітки та черевної порожнини. Тупа травма живота, політравма. Диференційна діагностика “гострого живота” в амбулаторно-поліклінічних умовах. Неускладнені та ускладнені вентральні грижі. Покази до госпіталізації хірургічних хворих. Ангіологічна патологія в амбулаторно-поліклінічних умовах. Новоутвори шкіри та підшкірної клітковини. Інтерпретація даних лабораторних та інструментальних досліджень.

1. Епідеміологія хірургічної патології органів черевної порожнини, етіологія та патогенез, методи активного виявлення, класифікація, стандарти обстеження хворих та їх реабілітація, диспансерне спостереження за людьми з чинниками ризику і хворими, ефективність заходів з первинної та вторинної профілактики.
2. Визначення нозологічних форм, методи активного виявлення ранніх проявів хірургічної патології органів черевної порожнини, торакальної та судинної хірургічної патології, стандарти обстеження хворих залежно від нозологічної форми за МКХ 10, диспансерне спостереження хворими із різними клінічними формами, етапи реабілітації хворих.
3. Динамічне спостереження за людьми з чинниками ризику і хворими.
4. Інтерпретація даних рентгенографії та рентгеноскопії органів грудної клітки, шлунково-кишкового тракту, жовчного міхура та нирок, езофагогастроуденоскопії, колоноскопії, ультрасонографії.
5. Освоєння методів діагностики та лікування вентральних гриж в амбулаторних умовах.
6. Оформлено екстрених повідомлень про інфекційних хворих.
7. Ознайомлення з організацією роботи лікаря-онколога; особливості діагностики та лікувальна тактика при новоутворах шкіри та підшкірної клітковини в умовах хірургічного відділення поліклініки.

Тема 3. Гострі гнійні хірургічні захворювання м'яких тканин, кісток і суглобів. Панарицій, флегмони кисті та стопи. Мастити. Бешиха. Діагностика і лікування захворювань прямої кишки. Урологічна патологія, особливості амбулаторного лікування. Реабілітація та відновне лікування в амбулаторно-поліклінічних умовах.

1. Класифікація, діагностика нозологічних форм гнійних хірургічних процесів, диференційна діагностика, стандарти обстеження хворих залежно від нозологічної форми за МКХ 10.
2. Надання лікарської допомоги в умовах поліклініки хірургічним хворим під контролем лікарів хірургічного профілю.
3. Особливості хірургічного лікування гнійних процесів в амбулаторних умовах.
4. Організація роботи проктологічного кабінету, діагностика і лікування захворювань прямої кишки та м'яких тканин промежини.
5. Організація роботи урологічного кабінету, діагностика і лікування захворювань сечостатевої системи в амбулаторних умовах.
6. Проктологічні та урологічні маніпуляції та амбулаторні оперативні втручання; проведення пальцевого ректального дослідження, очисні та лікувальні клізми, виконання перев'язок, асистенцій на амбулаторних операціях.
7. Динамічне спостереження за хворими із різними клінічними формами, етапи реабілітації хворих.
8. Реабілітація в амбулаторних умовах, відділення відновного лікування в поліклініці; санаторії-профілакторії.
9. Ознайомлення з організацією оздоровчих заходів, відновного харчування, санаторно-курортного відбору.

Тема 4. Травма і травматизм. Організація роботи лікаря-травматолога поліклініки. Особливості амбулаторної тактики при ізольованих пошкодженнях та політравмі. Патологія опорно-рухового апарату, методи діагностики і лікування. Робота в кабінеті невідкладної допомоги поліклініки: огляд хворого, визначення синдромів та наявності невідкладних станів. Реабілітація травмованих.

1. Ознайомлення з організацією невідкладної допомоги хірургічним хворим та травмованим в амбулаторно-поліклінічних умовах та вдома, вивчення показів і правил госпіталізації за терміновою потребою.
2. Проведення інвазивних маніпуляцій, виконання перев'язок, накладання іммобілізаційних гіпсових пов'язок, асистування на амбулаторних операціях, самостійне проведення ПХО та малооб'ємних втручань.
3. Визначення нозологічних форм травматичних пошкоджень, стандарти обстеження хворих, залежно від нозологічної форми за МКХ 10, надання невідкладної допомоги, диспансерне спостереження хворими із різними клінічними формами, етапи реабілітації хворих.
4. Встановлення показів до госпіталізації, принципи та особливості транспортної іммобілізації і транспортування потерпілих з ізольованими пошкодженнями та політравмою, протишокові заходи.
5. Участь у проведенні – електротерапії постійним током, імпульсними токами низької та звукової частоти, високочастотної електротерапії, магнітотерапії, аероіонотерапії, ультразвукової терапії, процедур тепло- і водолікування тощо.
6. Протипоказання для відновного лікування.
7. Оформлення довідок для проведення санаторно-курортного лікування та санаторно-курортних карт.

Тема 5. Залікове заняття, диференційований залік.

4. ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

ПЕРЕЛІК ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК, ЯКІ МАЄ НАБУТИ СТУДЕНТ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ ТА ЇХ ОЦІНЮВАННЯ В БАЛАХ

№ з/п	Назва уміння, практичної навички	Оцінка у балах
1	Проведення лікарського прийому в поліклініці під контролем лікаря-хірурга та оформлення: медичного паспорта дільниці	3-5
2	Оформлення профільного журналу дільниці, журналу викликів лікаря додому, листка обліку щоденного прийому хворих	3-5
3	Оформлення протоколів операцій, операційного журналу, журналу обліку інвазивних маніпуляцій та імобілізацій	3-5
4	Оформлення медичної карти амбулаторного хворого та епікризів та заповнення статистичних карт для реєстрації заключних (уточнених) діагнозів	3-5
5	Надання лікарської допомоги хворим вдома під контролем лікаря-хірурга	3-5
6	Проведення організації домашнього стаціонару, та необхідних додаткових обстежень, консультацій в домашніх умовах	3-5
7	Надання лікарської допомоги в умовах денного стаціонару поліклініки під контролем лікаря-хірурга денного стаціонару поліклініки Застосування принципів етики та деонтології в практиці лікаря-хірурга	3-5
8	Чергування в кабінеті невідкладної допомоги поліклініки	3-5
9	Організація допомоги вдома та в амбулаторно-поліклінічних умовах, вивчення правил госпіталізації за терміновою потребою, оформлення екстрених повідомлень про хірургічні паразитарні захворювання	3-5
10	Оформлення тимчасової непрацездатності, довідки про тимчасову непрацездатність, контрольної карти динамічного спостереження, документів при скеруванні хворого на МСЕ (посильний лист) для визначення ступеня втрати працездатності	3-5
11	Ведення диспансерного спостереження хворих та людей з інвалідністю (облік за нозологіями, проведення планових оглядів хворих, лікування, консультації вузьких спеціалістів)	3-5
12	Виписування рецептів та їх оформлення (в т.ч. для безкоштовної видачі медикаментів)	3-5
13	Проведення діагностики та диференційної діагностики хірургічної патології органів черевної порожнини, надання кваліфікованої медичної допомоги, встановлення показів до госпіталізації	3-5
14	Проведення діагностики та амбулаторного лікування гострих гнійних захворювань м'яких тканин, кісток і суглобів	3-5
15	Планування фізіотерапевтичного лікування, оздоровчих заходів, відновного харчування, санаторно-курортного відбору при різних захворюваннях, оформлення довідок для потреби санаторно-курортного лікування та санаторно-курортних карт	3-5
16	Надання невідкладної медичної допомоги при переломах, вивихах, кровотечах	3-5
17	Діагностика та надання невідкладної медичної допомоги при ургентній хірургічній патології	3-5

18	Асистування в перев'язувальній: проведення місцевого знеболення, накладання і зняття швів	3-5
19	Проведення лапароцентезу, пункції плевральної порожнини	3-5
20	Підготовка хворого до проведення та інтерпретація результатів езофагогастродуоденоскопії, колоноскопії	3-5
21	Проведення (інтерпретація результатів) ультразвукового дослідження органів черевної порожнини	3-5
22	Самостійне виконання маніпуляцій: периартикулярні, внутрішньосуглобові та паравертебральні блокади, виконання перев'язок, накладання іммобілізаційних гіпсових пов'язок	3-5
23	Інтерпретація результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження	3-5
24	Асистування на оперативних втручаннях, самостійне виконання первинної хірургічної обробки ран та малооб'ємних амбулаторних операцій	3-5

Вміння студентів з практичної підготовки оцінюється за такими критеріями:

«**5 балів**» - студент бездоганно засвоїв певне уміння та практичний навик, логічно мислить, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем;

«**4 бали**» - студент добре засвоїв певне уміння та практичний навик, володіє основними аспектами практичної навички та уміння, висловлює свої міркування з тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок при аналізі практичної дії.

«**3 бали**» - студент, в основному, опанував уміння та практичний навик, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Клініка гострого апендициту.
2. Диференціальний діагноз гострого апендициту.
3. Ускладнення гострого апендициту.
4. Етіологія та патогенез гострого холециститу.
5. Класифікація гострого холециститу.
6. Методи обстеження хворих з гострим холециститом.
7. Диференційна діагностика гострого холециститу.
8. Ускладнення гострого холециститу.
9. Типова клінічна картина гострого панкреатиту.
10. Диференційна діагностика гострого панкреатиту.
11. Ускладнення гострого панкреатиту.
12. Клініка типової перфораційної виразки.
13. Диференціальна діагностика перфораційної виразки.
14. Особливості перебігу атипової перфораційної виразки.
15. Особливості перебігу прикритої перфораційної виразки.
16. Етіологія та патогенез виразкової кровотечі.
17. Методи обстеження хворих з виразковою кровотечею.
18. Класифікація виразкових кровотеч.
19. Клініка виразкової кровотечі.
20. Диференціальна діагностика виразкової кровотечі.
21. Клініка динамічної непрохідності кишечника.
22. Лікування динамічної (функціональної) непрохідності кишечника.

23. Види механічної непрохідності кишечника.
24. Клініка obtураційної непрохідності кишечника.
25. Особливості клініки странгуляційної непрохідності кишечника.
26. Особливості клініки інвагінації.
27. Спайкова хвороба черевної порожнини.
28. Етіологія та патогенез гострого перитоніту.
29. Класифікація гострого перитоніту.
30. Методи обстеження хворих на гострий перитоніт.
31. Клінічна картина місцевого гострого перитоніту.
32. Клінічна картина поширеного перитоніту.
33. Визначення поняття грижі.
34. Причини виникнення грижі.
35. Загальна симптоматика гриж.
36. Класифікація зовнішніх гриж черевної стінки.
37. Ускладнення гриж.
38. Етіологія, патогенез облітеруючого атеросклерозу та ендартеріїту нижніх кінцівок.
39. Класифікація хронічної ішемії та рівня оклюзії магістральних артерій при облітеруючому атеросклерозі за О.О.Шалімовим.
40. Методи обстеження артеріальної системи.
41. Ускладнення облітеруючого атеросклерозу артерій нижніх кінцівок та методи їх запобігання.
42. Показання та протипоказання до консервативного лікування облітеруючих захворювань артерій нижніх кінцівок.
43. Реабілітація хворих, які перенесли реконструктивні операції на аорті та магістральних артеріях.
44. Методи зниження концентрації холестерину та ліпопротеїдів в плазмі крові (фармакологічні, інструментальні).
45. Етіологія варикозного розширення вен.
46. Клінічна характеристика хронічної венозної недостатності.
47. Ускладнення варикозної хвороби.
48. Функціональні проби для визначення стану клапанів поверхневих, комунікантних та глибоких вен нижніх кінцівок.
49. Консервативне лікування варикозної хвороби нижніх кінцівок.
50. Лікування екземи та дерматиту, спричинених хронічною венозною недостатністю.
51. Лікування трофічної виразки, спричиненої хронічною венозною недостатністю.
52. Показання та протипоказання до хірургічного лікування варикозної хвороби нижніх кінцівок.
53. Етіологія тромбофлебіту підшкірних вен нижніх кінцівок.
54. Причини тромбофлебіту нерозширених підшкірних вен.
55. Патогенез і клініка мігруючого тромбофлебіту підшкірних вен.
56. Клінічні прояви гострого тромбофлебіту підшкірних вен нижніх кінцівок.
57. Диференціальна діагностика тромбофлебіту підшкірних і глибоких вен нижніх кінцівок.
58. Диференціальна діагностика тромбофлебіту підшкірних вен нижніх кінцівок і бешихи.
59. Консервативне лікування тромбофлебіту підшкірних вен нижніх кінцівок.
60. Етіологія, патогенез післятромбофлебітичного синдрому.
61. Консервативне лікування післятромбофлебітичного синдрому.
62. Клініко-діагностична програма лікаря хірурга при флегмонах м'яких тканин.
63. Лікування гнійних запальних захворювань клітковинних просторів.
64. Обстеження хворих при захворюваннях кисті.
65. Класифікація, профілактика панарицію.
66. Клінічна картина різних видів панарицію.
67. Клінічна картина, оперативне лікування врослого нігтя.
68. Лікування різних видів панарицію.

69. Клініка, діагностика флегмон кисті (міжпальцевої, просторів thenar, hypothenar, міжфасційної, серединно-долонного простору, простору Пирогова U-подібної).
70. Лікування флегмон кисті.
71. Клінічна картина, оперативне лікування парапроктиту.
72. Клінічна картина, оперативне лікування геморою.
73. Клінічна картина, оперативне лікування пілонідальної кисті.
74. Клініка, диференційна діагностика та хірургічне лікування атероми та дермоїдної кисті.
75. Профілактика гострої проктологічної патології.
76. Клініка, діагностика, хірургічне лікування доброякісних новоутворів шкіри і підшкірної клітковини.
77. Класифікація, діагностика та лікування цукрового діабету різних типів.
78. Алгоритми диференційної діагностики жовтяниць.
79. Алгоритми диференційної діагностики при суглобовому синдромі.

(взірець)

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО**

КАФЕДРА ХІРУРГІЇ № 1

**Щоденник виробничої лікарської практики
в хірургічному відділенні поліклініки**

Студент (ка) _____

Група № _____ 5 курсу медичного факультету № _____

Початок практики _____

Завершення практики _____

Лікувальна установа _____

Керівник від бази практики _____

підпис, печатка установи

Керівник від навчального закладу _____

Дата, час	Зміст виконаної роботи	Підпис

Засвоєння дисципліни висвітлюється наступним чином:

Перелік практичних навиків	Бали	Підпис безпосереднього керівника практики від бази практики
Проведення лікарського прийому в поліклініці під контролем лікаря-хірурга та оформлення: медичного паспорта дільниці.		
Оформлення профільного журналу дільниці, журналу викликів лікаря додому, листка обліку щоденного прийому хворих.		
Оформлення протоколів операцій, операційного журналу, журналу обліку інвазивних маніпуляцій та іmobilізацій.		
Оформлення медичної карти амбулаторного хворого та епікризів та заповнення статистичних карт для реєстрації заключних (уточнених) діагнозів.		
Надання лікарської допомоги хворим вдома під контролем лікаря-хірурга.		
Проведення організації домашнього стаціонару, та необхідних додаткових обстежень, консультацій в домашніх умовах.		
Надання лікарської допомоги в умовах денного стаціонару поліклініки під контролем лікаря-хірурга денного стаціонару поліклініки. Застосування принципів етики та деонтології в практиці лікаря-хірурга.		
Чергування в кабінеті невідкладної допомоги поліклініки.		
Організація невідкладної допомоги вдома та в амбулаторно-поліклінічних умовах, вивчення правил госпіталізації за терміною потребою, оформлення екстрених повідомлень про хірургічні паразитарні захворювання.		
Оформлення тимчасової непрацездатності, довідки про тимчасову непрацездатність, контрольної карти диспансерного обліку, документів при скеруванні хворого на МСЕ (посильний лист) для визначення ступеня втрати працездатності.		
Ведення диспансерного спостереження хворих та інвалідів (облік за нозологіями, проведення планових оглядів хворих, лікування, консультації вузьких спеціалістів).		
Виписування рецептів та їх оформлення (вт.ч. для безкоштовної видачі медикаментів).		
Проведення діагностики та диференційної діагностики хірургічної патології органів черевної порожнини, надання		

кваліфікованої медичної допомоги, встановлення показів до госпіталізації.		
Проведення діагностики та амбулаторного лікування гострих гнійних захворювань м'яких тканин, кісток і суглобів.		
Планування фізіотерапевтичного лікування, оздоровчих заходів, відновного харчування, санаторно-курортного відбору при різних захворюваннях, оформлення довідок для потреби санаторно-курортного лікування та санаторно-курортних карт.		
Надання невідкладної медичної допомоги при переломах, вивихах, кровотечах.		
Діагностика та надання невідкладної медичної допомоги при ургентній хірургічній патології.		
Асистування в перев'язувальній: проведення місцевого знеболення, накладання і зняття швів.		
Проведення лапароцентезу, пункції плевральної порожнини		
Підготовка хворого до проведення та інтерпретація результатів езофагогастроудоденоскопії, колоноскопії.		
Проведення (інтерпретація результатів) ультразвукового дослідження органів черевної порожнини.		
Самостійне виконання маніпуляцій: периартикулярні, внутрішньосуглобові та паравертебральні блокади, виконання перев'язок, накладання іммобілізаційних гіпсових пов'язок.		
Інтерпретація результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження.		
Асистування на оперативних втручаннях, самостійне виконання первинної хірургічної обробки ран та малооб'ємних амбулаторних операцій.		
Сума балів за засвоєння практичних навиків		
Підсумковий контроль практичних навиків	Бали	Підпис керівника практики від університету

Оцінка диференційованого заліку

(сума балів за засвоєння практичних навиків та підсумкового контролю практичних навиків)

Оцінка за диференційований залік	Бали	Оцінка	Підпис керівника практики від університету

5. Форми контролю

Рекомендується застосовувати такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: комп'ютерні тести, розв'язування ситуаційних задач, структуровані письмові роботи; структурований за процедурою контроль практичних навичок та умінь.

Диференційований залік здійснюється по завершенню лікарської практики в хірургічному відділенні поліклініки.

Оцінка за дисципліну визначається як сума оцінок поточної практичної діяльності (у балах) та оцінки диференційованого заліку (у балах), яка виставляється при оцінюванні практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні практичних навичок з виробничої лікарської практики в хірургічному відділенні поліклініки – 200, в тому числі за поточну діяльність – 120 балів (60%), за результатами диференційованого заліку – 80 балів (40%).

Поточна діяльність студентів контролюється у відповідності з конкретними цілями та під час індивідуальної роботи відповідального на базі проведення виробничої практики та викладача університету зі студентами.

«Методи контролю» відображають систему оцінювання практики за традиційною (чотирибальною) та 200-бальною шкалою.

Оцінка за практику складається з суми балів за виконання студентом практичних навичок, які перевіряються безпосереднім керівником від бази практики (максимум 120 балів – мінімум 72 бали), та балів за підсумковий контроль, що виставляються при проведенні диференційованого заліку (максимум 80 балів – мінімум 50 балів).

Бали з дисципліни незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну шкалу. Бали шкали ECTS у 4-бальну шкалу не конвертуються і навпаки.

Бали студентів, які навчаються за однією спеціальністю, ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Бали з практики для студентів, які успішно виконали програму конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	3
Ниже мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	2

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Загальна хірургія: підручник / за ред. проф.: Я. С. Березницького, М. П. Захараша, В. Г. Мішалова, В. О. Шідловського. – Вінниця: Нова Книга, 2018. – 344 с.
2. Практичні навички з оперативної хірургії: Навч. посіб. / Ю.Т. Ахтемійчук, В.П. Пішак, О.М. Слободян, О.В. Цигикало. — Чернівці: Місто, 2005. — 152 с.
3. Посібник з еталонів техніки лікарських маніпуляцій і практичних навичок із загальної хірургії / В.В. Скиба, В.В. Поканевич, О.В. Іванько, А.С. Карпенко, С.Й. Хмельницький, В.Я. Стаднік, А.К. Петров; Акад. наук Вищ. шк. України, Київ. мед. ун-т УАНМ. — К., 2007. — 141 с.
4. Вергун А. Р. Поліетіологічні поєднані ураження нігтя: аналіз клінічних спостережень та особливостей амбулаторного хірургічного лікування. // Acta Medica Leopoliensia., № 1., т. 11., 2005., С.64-66;
5. Хірургічні хвороби: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Я.С. Березницький, О.А. Вільцанюк, М.Д. Желіба та ін.; за ред. П.Д. Фоміна, Я.С. Березницького. — 2-е вид., випр., «Медицина», 2017. — 408 с.
6. Методика обстеження хірургічного хворого / Під ред. М. О. Ляпіса. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 168 с.
7. Симптоми і синдроми у хірургії: навч. посіб. / І. Д. Герич, С. Д. Хіміч, А. С. Барвінська та ін.; за ред. І. Д. Герича, С. Д. Хіміча. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 304 с.
8. Хірургічна гастроентерологія: Навчальний посібник / М.П. Павловський, Н.І. Бойко, С.М. Чуклін та ін. – Львів: «Кварт», 2010. – 432 с.
9. Калинкін О.Г., Килимниченко О.И. Травматическая болезнь. Анестезиология: В 5 томах / Под ред. чл.корр. В.И. Черния и проф. Р.И. Новиковой. - К.: Здоров'я, 2004. - Т. 3: Интенсивная терапия при неотложных состояниях. – С. 81-99.
10. Методика обстеження хірургічного хворого / під ред. М.О. Ляпіса. Тернопіль, 2000.
11. Медико-соціальна експертиза і реабілітація. – Склярів Є.Я., Мартинюк І.О., Бевз В.П., 2004. – 61с.
12. Поліклінічна справа і сімейний лікар /За ред. Є. Я. Склярів, І. О. Мартинюка, Б. Б. Лемішка/. – К.: Здоров'я, 2003.
13. “Хірургія” – Збірник нормативних документів. Київ МНІАЦ медичної статистики МВЦ “Медінформ”, 2006. – 524 с.
14. Черенько М.П., Ваврик Ж.М. Загальна хірургія // Київ, "Здоров'я", 2004.
15. David N. Gilbert et all. The 2002 Edition of the Sanford Guide to Antimicrobial Therapy. – 2002.
16. Takahashi M, Narisawa Y. Radical surgery for ingrown nails by partial resection of the nail plate and matrix using a carbon dioxide laser. // J Cutan Laser Ther 2000 Mar;2(1):21-25;
17. Fakhry SM, Brownstein MR, Watts DD, et al. Relatively short diagnostic delays (8 hours) produce morbidity and mortality in blunt small bowel injury): an analysis of time to operative intervention in 198 patients from a multi-centre experience. J Trauma 2000;48:408–15.
18. Zuber T.J. Ingrown toenail removal. // Am. Fam. Physician 2002 Jun 15;65(12):2547-2552.

Додаткова:

1. Вергун А. Р. Травматичні ушкодження нігтя, сторонні тіла нігтьового ложа та піднігтьові гематоми: аналіз клінічних спостережень і методів амбулаторного хірургічного лікування. // Практична медицина., № 3, том 10, 2004., С. 32-35.
2. Вергун А. Р. Тестові завдання для контролю знань з амбулаторної хірургії студентів VI курсу медичного факультету, що навчаються за програмою “Поліклінічна справа і сімейний лікар”. // Львів., “СаЮл”., 2005., 52 с.
3. Калинкін О.Г. Особенности инфузионнотрансфузионной терапии у пострадавших с переломами таза / О.Г. Калинкін, Е.П. Курапов, А.О. Калинкін, Е.И. Гридасова, В.Н. Кузь // Біль, знеболювання і інтенсивна терапія. - 2007. - № 3 (Д). - С. 61-62.
4. Методичні рекомендації з організації роботи дільничних терапевтів та сімейних лікарів і превентивної медицини / Є.Я. Склярів, І.О. Мартинюк, В.П. Бевз та ін. – Львів, 2004. – 46 с.

5. Організація роботи дільничних терапевтів та сімейних лікарів і превентивної терапії. – Складов Є.Я., Мартинюк І.О., Бевз В.П., Громнацька Н.М., Кобрин Т.І., Шалько І.В., 2004. – 45 с.

Інформаційні ресурси.

1. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua>.
2. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
3. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
4. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
5. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи <http://www.mns.gov.ua/>.
6. Міністерство охорони здоров'я <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>.
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
8. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.
9. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». <http://www.nau.ua>.
10. American Heart Association <https://www.onlineaha.org/>.
11. British Heart Foundation <https://www.bhf.org.uk/>.